

La metròpoli ens visita

AIDA SEGURA

NARRATIVA

David Sedaris, *Cíclopes*. Traducció de Toni Hill. Random House Mondadori. Barcelona, 2002.

Davant dels intents reiterats per part d'alguns mitjans d'imposar un règim d'oligofrènia social i anestèsia crítica, els contes políticament no ja incorrectes sinó subversius de David Sedaris (Nova York, 1956) actuen com una tonificant teràpia d'electroxoc literari. Amb un humor negríssim i pervers i amb una barreja de tendresa trista i amargor corrosiva, les peces que formen *Cíclopes* ens fan riure a la vegada que ens envaeix una vergonyeta de flaire moral quan ens adonem dels motius pels quals estem rient sols, comprimits en un vagó de metro o escoltant esquelles d'animals de peu rodó estirats en un camp. Que un llibre et faci riure és difícil, normalment et fa somriure i prou. Però Sedaris diu que l'únic objectiu dels seus relats és fer riure. I ho aconsegueix. Però amb un humor tan fosc que, s'ha d'advertir, pot ferir moltes sensibilitats.

L'autor va ser a Barcelona el mes de maig passat participant en el congrés que l'editorial Mondadori va organitzar a l'Institut d'Estudis Nord-americans sota el títol *The Next Generation: nova narrativa nord-americana*. Deixant de banda si *The Next Generation* és només una etiqueta mercantil o bé un paraigua que aixopluga escriptors que de veritat tenen moltes coses en comú, el cert és que almenys dos dels participants (Chuck Palahniuk i el mateix Sedaris) sí que poden ser considerats representants d'una nova generació literària, si entenem l'etiqueta en el sentit de transgressió de les formes i els continguts, amb altes dosis de mala llet i crítica social implícita.

PER ALS QUE NO LLECEIXEN

El nihilista Palahniuk afirma que escriu per a la gent que ha deixat de llegir perquè no es veu reflectida en la literatura. Ell els proposa llardosos motels de carretera, teràpies per a addictes al sexe on poder trobar *partenaires* sexuals, mares amb alzheimer que es dediquen a canviar d'una caixa a l'altra els tints per al cabell dels supermercats i a donar LSD als micos del zoo, lavabos d'avions on poder reinventar el Kama-Sutra, la lluita a cops de puny com una de les belles arts. Palahniuk té una història familiar digna de les seves novel·les. El seu avi va matar a trets la seva família i després es va suïcidar. L'únic supervivent va ser el seu pare, que va morir fa pocs anys assassinat i cremat per un psicòpata. Chuck va tenir una època molt fosca en què es dedicava a treballar de mecànic i a atonyinar-se amb el primer que passava, com aquell qui demana a algú per ballar. D'aquí va sorgir la idea d'*El club de la lucha*, publicada per l'editorial Muchnik i protagonitzada en la versió cinematogràfica per uns esplèndids Brad Pitt i Edward Norton. Es comenta que aquests clubs de lluita clandestins s'han tornat una realitat als Estats

Units, i Palahniuk diu que al final de les presentacions dels seus llibres sempre hi ha algú que li demana on pot trobar el més proper al seu domicili. En català podem llegir *Asfíxia*, de l'editorial Columna, la història d'un nihilista addicte al sexe que creu ser el fill de Jesús. I així són les coses. Nord-amèrica, i una bona part de la societat occidental, estan malaltes. I Chuck aposta per una literatura llibertària com a revulsiu. Tot i que al congrés *The Next Generation* va dir que, als Estats Units, després dels atemptats de l'onze de setembre, la transgressió havia acabat.

Al congrés també va quedar clar que els autors gaudien de tanta atenció pel fet de ser nord-americans, perquè si haguessin estat moderníssims narradors polonesos no haurien aterrat ni a l'aeroport del Prat. I potser no hi eren tots els que són, i fins i tot potser tampoc són tots els que hi eren. Hi faltava, per exemple, el Dave Eggers experimental i tragicòmic d'*Una història commovedora* (Columna), sorprenent i genial. O David Foster Wallace, que ja ha dit que de *The Next Generation* no en vol ni sentir a parlar. O la magistral Lorrie Moore (*Ocells*

És com si nosaltres diguéssim, per exemple, que de la literatura nord-americana només coneixem en Hemingway perquè va venir a Espanya a mirar toros i córrer pels *sanfermines*. De totes maneres, a l'audiència el comentari li va fer molta gràcia.

L'ESTIL PROVOCADOR DE SEDARIS

I també van riure molt amb l'intent d'integració lingüística de David Sedaris, que va dir "*dame tu leche papito*" com aquell qui demana un whisky. És una mostra del provocador estil d'aquest autor, forjat en un programa de la National Public Radio en el qual explicava les seves experiències verídiques treballant amb una caterva de follets guarnits amb mitges verdes i estúpidament convençuts de la transcendència de la seva feina en uns grans magatzems en ple deliri nadalenc. També detallava a través de les ones com era la seva vida d'homosexual grec de segona generació fent d'home de la neteja pels apartaments de Nova York perquè era incapaç d'escriure fins a la nit i no es volia sentir com un pòtol sense fer res en tot el sant dia.

A *Cíclopes*, a part de les memorables *Cròniques desde Santaland*, hi ha molts altres relats histriònics i d'estil oral renegaire. Com el també autobiogràfic *Una plaga de tics*, en què explica els seus patiments com a nen malalt de la síndrome de Tourette, llepant els endolls, morrejant graons d'escala en ordre altern i donant-se cops de cap a tort i a dret. Per cert, que sembla que aquesta síndrome millora molt amb la nicotina, i Sedaris es va curar gairebé del tot quan va començar a fumar, i diu que fa anys que viu a París perquè allà pot pipar als restaurants sense que el tractin com un delinqüent. *Cíclopes*, que dona títol al volum, està centrat en la figura del seu pare, una mena de maníac que veia tragèdies en potència a tot arreu i que allionava els seus fills amb històries sobre llamps atrets per un innocent empastament dental, petards ideats per deixar eunucs els seus usuaris i escopetes que disparaven balins amb l'única finalitat de deixar borni el primer que trobaven al davant. Però quan Sedaris va anar a viure a Nova York i el seu pare el visitava, havia d'observar consternat com aquest adoptava comportaments d'allò més temeraris amb individus de cent cinquanta quilos amb un collaret de calaveres tatuat al coll.

Cíclopes, que aplega relats de dos llibres de l'autor, és una mostra de l'inigualable talent còmic de David Sedaris, que s'ha comparat amb l'humor dels germans Marx o amb la llengua més viperina de la Dorothy Parker arrebapada a la taula rodona de l'hotel Algonquin amb una beguda alcohòlica a la mà. Sedaris és un altre fill bastard de l'*american dream* que reinventa l'*american way of life*, proposant-nos una realitat grotesca i extravagant a través d'un directe literari al buit de l'estómac que ens fa perdre l'alè, però de tant riure. Esperem que algun editor tingui la bona idea de traduir el seu últim llibre, *Me talk pretty one day*, centrat en records familiars còmics i en les seves experiències a París.

El novel·lista nord-americà David Sedaris

d'Amèrica, a Edicions 62, i *Autoayuda*, a Salamandra). I molts d'altres que tenen en comú la crítica soterrada però no per això menys destructora contra una societat massa pagada de si mateixa. Però hi era l'angelical Heidi Julavits (angelical només en aparença), el guanyador del Pulitzer Michael Chabon i l'inclassificable Jonathan Lethem, a més de Palahniuk i Sedaris. I va estar força bé. Encara que s'hi van sentir bestieses com que la culpa del desconeixement dels autors convidats envers la literatura espanyola (no parlem ja de la catalana) era nostra, perquè a Nova York no hi havia comunitats d'espanyols, només de sud-americans. I que el que havíem de fer era anar allà i muntar guetos per donar-nos a conèixer.

NARRATIVA

De l'excés i la precarietat de l'escriptura

SUSANNA RAFART

Joan Pinyol, *Noranta-nou maneres de no viure encara a la lluna*. 1r premi de narrativa Vila d'Almassora. Set i mig. València, 2001.

Contes sense protocol, anècdotes emergents com un bosc d'espores de ficció que esperen la parcel·la mínima del relat breu. A diferència del conte cosmogònic, el microconte recull el fet secundari, marginal i innecessari. L'acte de creació es converteix en una reducció del gest inaugural: déu creà el món en nou dies, el naufrag tarda un segon a comprendre que el seu mòbil -artefacte humà- no el traurà de l'illa ocupada. Brevetat, unitat rítmica i unitat temàtica concentrades en el desenvolupament del motiu únic, unitat cronotòpica, disfunció de la catàstrofe. Pere Calders, Enrique Anderson Imbert i Heinrich Heine donen marc teòric als noranta-nou textos que Pinyol executa en el seu llibre. No ens hem d'allunyar tampoc d'altres referents implícits: Julio Cortázar, Augusto Monterroso i Franz Kafka. En les nostres terres, autors com Eduard Marqués han excel·lit en la composició d'aquestes petites peces de la rellotgeria literària.

ALUMNE DE CALDERS

Joan Pinyol té com a mestre confesat Pere Calders. Aquest potser és el defecte més gran del llibre: l'excessiva proximitat del model, l'aplicació immediata en l'ús d'una paradoxa ja molt fixada. És el cas de *Solteria relaxant*, *Exclusiva precoç* i *Res de nou*.

Del conjunt de relats, en destaquen alguns per la seva perspicàcia i ironia. *Blanqueig de diners* dibuixa, amb pocs mots, la realitat del text creatiu: el gènere es justifica per la brevetat dels moments que posseïm com a nostres i que es concentren en el segment temporal de dues paraules de metro; la supervivència de l'escriptor queda associada a l'existència dels premis literaris; i la seguretat de recepció del text inhibeix l'acte creatiu *per se*. El relat ens parla, al mateix temps, de l'excés i la precarietat de l'escriptura.

En general, les històries busquen l'imprevist, la subversió de la quotidianitat o la ficció expandida que s'aconsegueix renovant el vell motiu del món a l'inrevés. Molts altres són exercicis de paradoxa del llenguatge o subversions de la matèria narrativa portats a les últimes conseqüències, fins i tot en els títols: *Microconte inacabat*.

Tot i que hauríem de parlar d'alguns contes prescindibles, el conjunt presenta una veu narrativa que camina cap a la maduresa i de la qual s'han d'esperar sòlids resultats.